

OTTO ANDERSSON – EN MUSIKETNOLOGISK PIONJÄR I FINLAND

År 1926 kallades Otto Andersson (1879–1969) till det då relativt unga universitetet Åbo Akademi för att sköta en nyinrättad professur i musikvetenskap och folkdiktsforskning. Vid det laget hade han redan en omfattande vetenskaplig produktion bakom sig. Så tidigt som under tidsperioden 1902–1907 samlade han in folkmusik i Finlands svenskbygder i egenskap av stipendiat för Svenska litteratursällskapet i Finland. Detta gjorde han parallellt med sina studier vid Helsingfors musikinstitut och samtidigt började han även publicera artiklar och essäer bland annat i tidskriften *Finsk musikrevy* som han själv var med och gav ut från 1905 fram tills den lades ner 1907 (Dahlström 1971: 15–16).

I denna tidiga produktion hittar man också Otto Anderssons första vetenskapligt orienterade artiklar om musikhistoria, instrumentforskning och folkmusik. Mycket av det som han skrev och publicerade under 1900-talets första årtionde kom senare att ligga till grund för hela hans fortsatta forskarkarriär. Att jag i rubriken till denna artikel hänvisar till Otto Andersson som en tidig musiketnolog beror på att jag i min egen forskning (Nyqvist 2007) kommit fram till att han på många sätt var före sin tid, inte bara sett ur ett finländskt utan även ur ett bredare vetenskapshistoriskt perspektiv. När man betraktar den samtida folkmusikforskningen så kan man konstatera att Andersson var lyhörd för vad som hände på den fronten, både nationellt och internationellt. Han var inte heller främmande för att ta intryck från denna utveckling och inkorporera nya idéer och innovationer i sitt eget arbete både på fältet och vid skrivbordet.

Med utgångspunkt i min avhandling, *Från bondson till folkmusikikon – Otto Andersson och formandet av "finlandssvensk folkmusik"* (2007), kommer jag i det följande att i korthet redogöra för Otto Anderssons folkmusikforskning och den insamlingsverksamhet som i hög grad låg till grund för denna forskning. Framställningen tar framförallt fasta på aspekter som i Anderssons verksamhet pekar på ett för den tiden

modernt musiketnologiskt – förstått i dagens bemärkelse – förhållningssätt till musikforskningen. Att använda ett begrepp som inte fanns under den tidsperiod som behandlas är naturligtvis inte oproblematiskt. Man kunde lika väl se på Andersson som en jämförande musikforskare som också hade ambitioner att studera musiken som en del av kulturen. Musiketnologi är i sig själv ett svårgripbart begrepp som kan definieras ur många olika synvinklar (Lundberg & Ternhag 2002: 9–22). En väsentlig del av dagens musiketnologi och dess historia är dock disciplinens nära sammankoppling till insamling och utnyttjande av insamlat material, uppteckningar och inspelningar, för analyser samt dess intresse för musicerandet som ett kulturellt fenomen. Det är inte heller ovanligt att musiketnologer idag har en praktisk förankring i den musikkultur som de studerar, antingen som musiker eller genom deltagande observation (jfr. Lundberg & Ternhag 2002: 48–49). Det är framförallt dessa musiketnologiska aspekter som jag kommer att fokusera på i Anderssons verksamhet samtidigt som hans forskning också positioneras i en finländsk, nordisk och delvis europeisk vetenskapshistorisk kontext.

Insamling 1902–1907

År 1902 beviljades Otto Andersson ett stipendium av Svenska litteratursällskapet i Finland som var avsett för insamling av dansmelodier, lekar och spel i de svenskspråkiga delarna av södra Österbotten. Insamlingsarbetet inleddes mitt under Anderssons studietid i Helsingfors där han under ledning av Martin Wegelius antagligen hade siktet inställt på en karriär som musiker¹ (Rosas 1983). Under samma tid började han även aktivt skriva om musik och när han 1903 första gången publicerade en artikel under eget namn var ämnet folkmusik och folkdans. Artikeln bygger på ett föredrag som Andersson höll vid Svenska litteratursällskapets i Finland möte den 22 oktober 1903. I föredraget redogjorde Andersson för de två insamlingsresor till Österbotten som han hade gjort som litteratursällskapets stipendiat; den första sommaren 1902 och den andra sommaren därpå. Senare påpekade Andersson att när han gjorde sin första insamlingsresa till de svenskspråkiga delarna av södra Österbotten var det med en uppmaning om att särskilt fråga efter menuett- och polskemelodier som dittills endast i liten utsträckning funnits representerade i litteratursällskapets samlingar med traditionsuppteckningar (Andersson 1963a: XXIV).

Att man särskilt ville ha just menuetter och polskor var ett typiskt uttryck för

tidens anda. Dessa sågs som de äldre formerna av dansmelodier och allmänt taget ansågs det äldre materialet vara värdefullare än det yngre. Gammalt sågs med andra ord som autentiskt och oförstört av moderna tiders påverkan (jfr. Bendix 1997: 9). Samma slags tankesätt odlades även på finskt håll i Finland. Inom Suomalaisen Kirjallisuuden Seuras insamling och utgivning av folkmusik under slutet av 1800-talet publicerade man inte heller exempelvis polkor eller mazurkor eftersom man ansåg att dessa inte innehöll några folkliga element (Krohn 1893: IV).

Det visade sig att Andersson i detta hänseende stött på en guldåder. Redan under sina två första resor till södra Österbotten upptecknade Andersson ett hundratal polskor och menuetter (SMA, manusbok I och II; SLS 83, 88). Det ovan nämnda föredraget som Andersson höll för litteratursällskapets styrelse efter sina första insamlingsresor betecknar han själv som en vändpunkt för sin fortsatta karriär (SLS, Andersson 1969: 107). Andersson såg också dessa första insamlingsresor och de därpå följande artiklarna "Vården om folkmusiken" (1905a) och "Byspelmän" (1905b) som viktiga för den finlandssvenska folkmusikens fortsatta utveckling. Denna åsikt motiverar han med det faktum att man i och med detta arbete började uppmärksamma den österbottniska musikkultur på landsbygden som var så gott som okänd inom lärda kretsar i Helsingfors. Musiken blev värdeladdad vilket enligt Andersson i sin tur sporrade till ett ökat intresse för insamling av dansmelodier i övriga svenskspråkiga delar av landet. (SLS, Andersson 1969: 107.)

Under sin aktiva insamlingsperiod som litteratursällskapets stipendiat besökte Otto Andersson de flesta svenskspråkiga orterna på den finländska landsbygden. Under denna tid åstadkom han en samling omfattande cirka 1800 dansmelodier, sånglekar och visor (SLS 83, 88, 95, 97, 105a, 119). Om man tillägger sådana uppteckningar som sedermera gjordes utanför den av litteratursällskapet organiserade verksamheten uppgår det totala antalet uppteckningar till över 2000 melodier (SMA, Andersson IF 170).

Uppteckningspraxis

När Andersson som 23-årig musikstuderande inledde sin insamlingsverksamhet var notuppteckningen den metod med vilken han dokumenterade musiken. Något senare utnyttjade han även fonografen och i samband med det även nottranskriptioner, men dock i jämförelsevis liten skala. Syftet med uppteckningen av musiken var

i första hand att bevara melodierna, men senare kom Andersson också att använda sina egna notuppteckningar i samband med forskning och som material för revitalisering, framförallt i form av körarrangemang.

Anderssons fältarbete utformades i enlighet med litteratursällskapets direktiv som hade utgetts i skriften "Svenska litteratursällskapets cirkulär angående insamling av folkdiktning, folkmusik m.m." (Anon. 1888), och med utgångspunkt i den musikaliska kompetens som han hade i bagaget tack vare sina musikstudier. Andersson (1967: 192) betraktade senare direktiven som en typ av handledning för insamlaren och påpekar i samband med detta också att det vid början av 1900-talet var mycket sällsynt med så noggranna anvisningar beträffande insamling av traditionsmaterial. I direktiven gavs dock inga konkreta hänvisningar om hur insamlaren praktiskt skulle gå tillväga. Det som främst betonades var vilken typ av material som var intressant för sällskapet samt var och hur man skulle söka sitt material (Anon. 1888: 103).

I anvisningarna uppmanades insamlaren dock att anteckna uppgifter om traditionens sammanhang och utförandep Praxis – i musikens fall exempelvis gällande danslekar och dansmelodier där upptecknaren uppmanades att i mån av möjlighet beskriva lekarna och danserna. Med tanke på dagens musiketnologiska helhetssyn, där musikens sociala och kulturella kontext har en självklar roll vid dokumentering av musiktraditioner, så framstår litteratursällskapets direktiv som synnerligen före sin tid.² Men samtidigt är cirkuläret även ett konkret exempel på hur den tidiga insamlingen styrdes från högre ort för att resultatet, alltså det insamlade materialet, så långt som möjligt skulle uppfylla de villkor som ställdes på ett "genuint" folkligt traditionsstoff.

Beträffande själva uppteckningspraxisen skriver Andersson (1934: XXVI) att det viktigaste som en upptecknare bör tänka på är att teckna upp melodin så exakt enligt föredragningen som möjligt. Detta är enligt honom endast genomförbart på plats och ställe i samband med framförandet och arbetet kräver således betydande musikaliska insikter och gedigen notskrivningsförmåga. Anderssons fältanteckningsböcker vittnar också om ett systematiskt och pietetsfullt arbete där melodierna är relativt tydligt nedtecknade enligt spelmannens repertoar (SMA, Manusbok 1–XII). Senare påpekar Andersson (1963a: CXVIII) att han i sina originaluppteckningar märkt ut "osäkra" toner i sådana fall där tonaliteten haft kyrkomusikaliska drag och han därför varit osäker på om detta berott på förvanskning av melodin på grund av tekniska svårigheter hos exekutören. I sådana fall skall han enligt denna källa ha an-

tecknat ett plustecken över noten då en höjning varit aktuell medan ett minustecken skulle beteckna en sänkning av tonen. Vid en närmare genomgång av notuppteckningarna från 1902 till 1907 kan man dock konstatera att ett konsekvent utnyttjande av ett sådant förfaringssätt inte kan påvisas. En liknande notationspraxis för att underlätta transkriberingen av icke västerländsk musik presenterades år 1909 av Otto Abraham (1872–1926) och Erich M. von Hornbostel (1877–1935). Det är sannolikt att Andersson (1963a: CXVIII) åsyftar denna praxis eftersom Abrahams och Hornbostels notationsdirektiv senare utnyttjades av Andersson och hans medarbetare i samband med utgivningen av de transkriberade fonografinspelningarna i bandet med de äldre folkvisorna i samlingsverket *Finlands svenska folkdiktning* (Andersson 1934: XXVII).

Det kan emellertid noteras att Abraham och Hornbostel (1909) betonade vikten av att forskarens/insamlarens musikaliska kunskaper och färdigheter utnyttjas vid själva uppteckningstillfället. De skriver bland annat: "Allra bäst är det om forskaren själv lär sig sången eller musikstycket så väl att han kan uppföra den/det för den infödde och få dennes godkännande." (Abraham & Hornbostel 1909: 15; översättning av Dan Lundberg i Lundberg & Ternhag 2002: 59.) Även om Abrahams och Hornbostels direktiv snarast åsyftade en utomeuropeisk tradition så var det en praxis som Andersson enligt egen utsago (1963a: CXVI) utnyttjade ända från början när han tecknade upp dansmelodier, det vill säga innan han haft en möjlighet att bekanta sig med Abrahams och Hornbostels idéer. Man kan förmoda att denna tidigt utvecklade notationspraxis bottnade i Anderssons färdigheter som violinist och hans konkreta erfarenheter som spelman på Vårdö.³

Metoden att kontrollera de nedtecknade noternas överensstämmelse med spelmannens intentioner utnyttjade han bland annat i fråga om tonalitet. Om han misstänkte att melodins kyrkomusikaliska drag berodde på exekutörens bristande teknik så kontrollerade han uppteckningen genom att själv spela den på fiol för att få spelmannens godkännande. På så sätt kunde han alltså kontrollera om tonaliteten var medveten eller inte hos spelmannen. (Andersson 1963a: CXVI.) I sina uppteckningar var Andersson följaktligen mån om att teckna upp melodierna så noggrant som möjligt så att de överensstämde med utförandet. Detta visar sig också när man studerar hans anteckningsböcker där man kan notera att han strävat efter att ange fraseringar och spelsätt med hjälp av bågar, samt punkter och streck under eller ovanför noterna för att beteckna staccato- eller portamentospel. I vissa fall har han även gett uppteckningen en tempobeteckning och gällande fiolmusiken har han sporadiskt

satt in symboler för att markera stråkföring och fingersättningar. Uppteckningarna innehåller också anteckningar om förslag, accenter, ornamentering och olika former av "utkrusningar" av melodin som betecknats med hjälp av tecken eller exakta notåtergivningar. (SMA, Manusbok I–XII.)

Senare var Andersson (1963a: C) dock kritisk beträffande sina tidiga uppteckningar och påpekade hur han i högre grad borde ha beaktat detaljer ifråga om stilvariationer och uppförandepraxis. Vid en genomgång av hans anteckningsböcker kan man också konstatera att det är ganska tunnsått med närmare beskrivningar av utförandet förutom själva notskriften. Det förekommer få notiser om spelsätt eller stil och i sådana fall inskränker det sig i huvudsak till poängterandet av smärre speltekniska detaljer. I fältanteckningarna hittar man sporadiska anteckningar om sångernas och låtarnas funktion vid exempelvis bröllopsceremonierna men i övrigt begränsas de kontextuella uppgifterna till upplysningar om sagesmännen. I enstaka fall har Andersson också antecknat korta dansbeskrivningar i samband med uppteckningar av danslåtar.

När Andersson (1963b: 29) senare reflekterar över sin tidiga insamlingsverksamhet så är det bland annat de kontextuella aspekterna vid uppteckningssituationen som han anser sig ha försummat. Som en stor orsak till denna försummelse anger han tidsbrist. Man slås ändå av den nästan musiksociologiska ton som genomsyrar Anderssons kritik och man kan även konstatera att hans tankar från 1963 i stort passar in på den slags kritik som dagens musik- och traditionsforskare ofta riktar mot den insamling som bedrevs kring sekelskiftet 1900, såsom bristande akribi och contextualisering (se bland annat Häggman 1998: 18; Wolf-Knuts 2000: 9, 16f).

Fonografen som hjälpmedel

Under en lång tid var notuppteckningen det enda sättet att dokumentera den klingande musiken. I och med att den auditiva inspelningstekniken uppfanns i slutet av 1800-talet fick den tidigt en viktig roll inom det musikaliska fältarbetet. Detta innebär också i praktiken startskottet för den jämförande musikforskningen i och med att de kring sekelskiftet 1900 grundade fonogramarkiven i Wien och Berlin i praktiken kom att representera denna nya institutionaliserade forskningsgren (Christensen 1991: 201–207). Under en studieresa till Berlin våren 1908 blev Otto Andersson närmare bekant med fonografens möjligheter och i ett föredrag hållet vid Svenska

litteratursällskapets i Finland möte 1909 beskriver han (1909c: 93) hur han under denna vistelse besökte Berliner-fonogramarkiv där han blev informerad av den för den jämförande musikforskningen i Tyskland så betydelsefulla Erich M. von Hornbostel.

År 1908 beslöt man inom föreningen Brage att inrätta ett fonogramarkiv och genom Anderssons kontakter till Berlin anskaffades nödvändig utrustning för ändamålet (Andersson 1967: 249). Två Edison-fonografer och 200 vaxrullar införskaffades och kort därefter inrättades Brages fonogramarkiv som slutligen kom att innehålla 378 vaxrullar med inspelat material (Tegengren 1909: 22). Inom Brage begagnades fonografen förutom av Otto Andersson också av Edvard Hedman, Väinö Solstrand och Alf Brenner med flera. Det som främst spelades in var folkmusik (visor och dansmelodier) samt dialekter. (Andersson 1967: 249.) Så sent som 1930 gjorde Alfhild Forslin fonografinspelningar av spelmansmusik i Sydösterbotten (Häggman 1992: 97).⁴

I ovan nämnda föredrag från 1909 framställer Andersson fonografen som ett oöverträffligt hjälpmedel vid insamlingsarbetet, vilket han motiverar med att många av de oöverkomliga hinder som finns vid uppteckandet av musiken kan övervinnas med hjälp av de möjligheter som inspelningstekniken erbjuder. Som ett exempel på detta nämner han den utomeuropeiska musiken som enligt honom är helt omöjlig att nedteckna med hjälp av den västerländska notskriften. Detta antyder att Andersson var väl bekant med den jämförande musikforskningen och dess fokusering på icke västerländska musiktraditioner. Men han såg också fonografens möjligheter i samband med insamling av folkmusiken på hemmaplan. Andersson (1909c: 92) påpekar att "[e]rfarenheten har i afseende å melodin lärt, att denna, huru noggrant upptecknad den än må vara med legato och stackato, portamento o.s.v., helt enkelt icke kan återges fullkomligt på samma sätt som spelmannen spelat den." I samma text påvisar han likheter med språkforskningens försök att genom fonetiskt skriven text återge ett främmande språks uttal och konstaterar att lika omöjligt som det är att fånga och återge det folkliga uttalets tonfall genom en fonetiskt-musikalisk text så är det för en konstnär att via ett upptecknat musikstycke exakt återge musiken på samma sätt som spelmannen framfört det.

I sitt föredrag fäster Andersson (1909c: 96) stor vikt vid fonografens kapacitet att exakt återge tonalitet och rytm men poängterar också möjligheterna att fånga rena klangfenomen som i spelmännens föredrag bland annat representeras av fraseringsfinesser, stråktag, cresendi, diminuendi och så vidare. Sådana aspekter går enligt honom ofta förlorade vid uppteckningar eftersom upptecknaren ofta tvingas avbryta

exekutören mitt i ett framförande för att kunna fånga upp någon detalj. Andersson påpekar också att både spelmän, sångare och sångerskor har sina egna särskilda sång- eller spelsätt som inte går att beteckna i notskrift. Med hjälp av fonografen kan man fånga folkvisornas strofvarianter som enligt honom i alltför liten grad beaktats vid skriftliga uppteckningar, men som kan uppvisa de intressantaste avvikelserna. Slutligen konstaterar han att man med hjälp av fonogram också kan undvika musikaliskt inkompetenta insamlares felaktiga eller med avsikt förändrade melodiuppteckningar. (Andersson 1909c: 96.)

Som en sammanfattning beträffande fonografens praktiska fördelar vid insamling av folksånger refererar Andersson (1909c: 97–98) till folkmusikforskaren Percy Graingers (1882–1961) artikel "Collecting with the Phonograph" (1908). Med utgångspunkt i Graingers artikel påpekar Andersson att fonografinspelningarna kan fungera som nycklar till själva sångföredraget i och med att man med hjälp av dessa ingående kan studera sångernas melodiska struktur, såsom intervallernas förhållande till varandra och skalornas förändringar. Beträffande rytmiska egenskaper ger fonogrammen en möjlighet att ange exakta metronomnummer och fastställa skillnader i tempi sångerna emellan samt den exakta längden av pauserna mellan verser. Vidare ger fonogrammen enligt Andersson även en möjlighet att exakt kunna fastställa melodivarianter av de olika stroforna i en sång, uppfatta dynamiska detaljer, ornament, staccato, legato och så vidare. (Andersson 1909c: 98.)

Andersson sällar sig också därmed till den falang inom den dåtida folkmusikforskningen som förordade en så noggrann återgivning av folkmusiken som möjligt, framförallt i form av transkriptioner av inspelat material. Det motsatta idealistiskt färgade åskådningssättet representerades framförallt av en annan stor dåtida folkmusikauktoritet i England, Cecil Sharp (1859–1924). Sharp var mer skeptisk till tekniska hjälpmedel eftersom kärnan i hans resonemang utgick från att det var själva idén bakom och kontexten kring sångföredraget som var viktig vid insamling av folkvisor (Sharp 1907: vii; se även Porter 1991: 113–114).

Anderssons tankar i föredraget från 1909 om fonografens förträfflighet var alltså synnerligen aktuella i den samtida vetenskapliga diskursen. För Andersson framstod fonografen framförallt som ett outhärligt hjälpmedel för musik- och språkforskningen. Han underströk således de vetenskapliga syftena som inspelningarna kunde tjäna och i föredraget/artikeln hänvisar han till många konkreta exempel från den internationella musikforskningen där fonografen var flitigt i bruk i Tyskland, England och Amerika. (Andersson 1909c: 91–95.) Andersson såg dock också märk-

bara fördelar som en auditiv inspelning av melodierna innebar för den ideologiskt färgade insamlingen (räddandet) av folkmusik. I sitt föredrag konstaterar han att fonogrammen skulle utgöra ett levande bevismaterial på "folkets musikskatt" eftersom han ansåg att det fanns fall när man betvivlat det folkliga ursprunget av en säregen melodi. Ytterligare kunde upptecknaren bli beskylld för att ha förskönat melodierna vilket undveks genom en direkt återgivning av ljudbilden. (Andersson 1909c: 97.)

Andersson (1909c: 98–99) tillstår dock att det skulle vara ekonomiskt omöjligt att med fonograf spela in hela det finlandssvenska melodibeståndet, men uttrycker likväl en önskan (i detta fall indirekt riktad till Svenska litteratursällskapets styrelse) om att "[v]ad som oförtövat borde verkställas, vorde upptagandet av ett eller par fonogram från varje spelman eller sångare för att därmed bevara säregna melodier ävensom själva föredraget och de egendomligheter däri kunna förekomma." Detta var en önskan som i efterhand kan konstateras ha blivit oinfriad eftersom bara en bråkdel av de sagesmän som han hade varit i kontakt med under sina insamlingsresor finns inspelade. När inspelningstekniken utvecklades i form av lackskivor och magnetofonband var Anderssons aktiva insamlingstid redan förbi och någon systematisk insamling gjord av Andersson med denna teknik finns inte dokumenterad. Enligt Häggman (1992: 97) gjorde Andersson sporadiska inspelningar med fonografen fram till 1916. Att med exakthet kunna avgöra vilka inspelningar som gjorts av Andersson är dock svårt eftersom vaxrullarna saknar accessionsnummer och närmare proveniensuppgifter. Trots Anderssons bestämda åsikter om inspelningsteknikens fördelar i jämförelse med notuppteckningen så lades det inte någon stor vikt på fonografinspelning av traditionsmaterial i Svenskfinland. Den inspelningsverksamhet som bedrevs före andra världskriget koncentrerades till föreningen Brage (Häggman 1998: 13).

I Finland hade fonografen använts vid fältarbete redan på slutet av 1800-talet men då främst i språkforskningens tjänst. Redan då förekom ändå även inspelningar av musik men då utanför Finlands gränser bland de närbesläktade finskugriska folken på den ryska sidan. Fonografens användning inom musikinsamling etablerades på finskt håll i Finland år 1905 i Suomalaisen Kirjallisuuden Seuras regi. Då var det främst en samling unga forskare, med Armas Launis i spetsen, som började göra inspelningar i trakterna kring Karelen. Gråtkväden, runosång och kantelespel var det som man var mest intresserade av att dokumentera. Senare gjorde Launis med flera också inspelningar bland annat i Ingermanland och Lappland men den flitigaste

insamlaren på finskt håll var sedermera Armas Otto Väisänen som spelade in musik i östra Finland och även utanför Finlands gränser. (Asplund 1976: 8–21.)

Musikvetnologen Erkki Pekkilä (1982: 14) har konstaterat att fonografen på början av 1900-talet inte fick någon stor genomslagskraft i finsk musikforskning. Som skäl för detta anger han bland annat praktiska omständigheter såsom inspelningsapparaturens svårhanterlighet på fältet, den dåliga ljudkvaliteten samt vaxrullarnas bräcklighet. Som den största orsaken till forskarnas ointresse anger Pekkilä dock det forskningsmetodologiska paradigmet som rådde i finsk folkmusikforskning under denna tid. Den jämförande melodiforskningen som präglade den finländska musikvetenskapen vid denna tid var endast genomförbar om melodierna var nedtecknade på notpapper. Därför kom också inspelningarna närmast att fungera som ett sätt att ta med sig "fältet" hem till skrivbordet. De hade alltså närmast en pragmatisk funktion och fick sitt värde först efter att de transkriberats.

Överlag kan man konstatera att de inom Brage inspelade fonogrammen idag är ett unikt material eftersom de utgör de enda existerande klingande exemplena på finlandssvensk folkmusik från 1900-talets första årtionden. Materialet ger med andra ord en auditiv bild av den utförandep Praxis och den repertoar som då var levande inom den dåtida finländska allmogekulturen. Ur en kritisk synvinkel kan man likväl påpeka att denna ljudbild förstås är en direkt följd av insamlarnas intressen och intentioner. Den säger mera om vad forskarna ansåg värt att bevara för eftervärlden och mindre om den musikkultur som kanske ansågs värdefull av sagesmännen och de som inte blev utvalda för dokumentering. Detta sätt att som forskare välja ut vad som anses värt att omhulda blir tydligt i Anderssons fortsatta skriftliga framställningar om folkmusik och därmed också i hans forskning.

Samtida nordisk folkmusikforskning

Anderssons skriftliga produktion under början av 1900-talet vittnar om att han var bevandrad i den dåtida musikvetenskapliga diskursen. Den nordiska akademiskt förankrade folkmusikforskningen var redan relativt etablerad då Andersson inledde sin egen forskarbana. I Finland låg musikforskningen vid Helsingfors Universitet ännu i sin linda vid början av 1900-talet men det var folkmusiken som var i fokus ända från start. Ilmari Krohns doktorsavhandling från 1899 blev startskottet för denna inriktning. Han fick efterföljare i Armas Launis och Armas Otto Väisänen som

fortsatte på den av honom utstakade vägen, bland annat i sina studier över de finska grannfolkens musiktraditioner.⁵

I Sverige fick musikvetenskapen som självständigt ämne institutionell akademisk förankring på 1920-talet i och med docenturerna i Stockholm (1926) och Uppsala (1928) (Dahlstedt 1986: 254). I Sverige fanns dock en lång tradition av musikskrifställerier där mycket av forskningen kretsade kring folkmusik (Ronström & Ternhag 1994). I detta sammanhang kan bland annat nämnas Karl Valentins (1853–1918) doktorsavhandling från 1885 som är den första akademiska avhandlingen som behandlar svensk folkmusik. Av tidigare publicerade forskningsarbeten kring svensk folkmusik kan även nämnas J.C.F. Haeffners (1759–1833) artikel från 1818 som behandlar tonalitetsfrågor i den svenska folkmusiken samt Richard Dybecks (1811–1877) utgivning av eget insamlat folkmusikmaterial.

Den i Sverige med Otto Andersson samtida insamlaren och folkmusikivraren Nils Andersson hade inga vetenskapliga ambitioner med sitt arbete kring den svenska folkmusiken. Han var den sanna eldsjäl som propagerade för sin sak i syfte att rädda och vidareförmedla den musik som han så starkt kände för. Detta gjorde också att han ofta kritiserades inom akademiska kretsar såsom förblindad av den subjektiva entusiasm inför materialet som karakteriserade hans syn på folkmusiken. (Ternhag 1994: 73.) Musiketnologen Gunnar Ternhag (1994: 74) omnämner bland annat hans reservationslösa ointresse för fonografen som en av de bidragande orsakerna till inspelningsteknikens relativt sena introduktion i den vetenskapliga musikforskningen i Sverige.⁶

Tobias Norlind (1879–1947) ses ofta som grundläggaren av musikvetenskapen som akademisk disciplin i Sverige, trots att han aldrig själv innehade en professur i ämnet (Bohlin 2004: 8–10). Redan som 22-åring skrev han sin *Svensk musikhistoria* (1901) i vilken han även berör svensk folkmusik. Hans folkmusikforskning kom på allvar igång på 1910-talet och 1930 skrev han boken *Svensk folkmusik och folkdans* som ett slags sammanfattning av de dittills gjorda forskningarna kring ämnet. Norlind ansåg att insamling och forskning gick hand i hand vilket också försvårade ett samarbete med Nils Andersson eftersom den senare inte hade några vetenskapliga ambitioner. Däremot bedrev Norlind aldrig själv något fältarbete och han ansåg inte heller att insamlaren och forskaren kan eller ens bör vara en och samma person, med andra ord en helt annan ståndpunkt än den som exempelvis Otto Andersson stod för. (Ramsten 1994: 91–93.)

Den tidiga danska folkmusikforskningen framstår som i huvudsak inriktad på

insamling och utgivning av folkvisor, med en betoning på balladerna. Bakgrunden till detta intresse kan sökas framförallt i den rika danska balladtradition som i början av 1800-talet lyftes fram som representerande en genuin dansk tradition. Efter de första utgåvorna av insamlade danska och delvis även färöiska och norska folkvisor under 1810-talet intensifierades verksamheten framförallt genom det omfattande insamlings- och utgivningsarbete som i mitten av 1800-talet organiserades av Sven Grundtvig (1824–1883) och Andreas Petter Berggren (1801–1880). (Koudal 1993: 100–103.) Detta arbete manifesterades i utgivningen av *Danmarks gamle Folkeviser* och följdes av Evald Tang Kristensens (1843–1929) stora insamlargärning. Tang Kristensen, som var aktiv ännu under början av 1900-talet, formade en bredare men i grunden nationalromantisk syn på den danska folkmusiken genom att också se på folktraditionerna ur en mer objektiv kulturhistorisk synvinkel (Koudal 1993: 103). Fram till 1900-talet låg intresset inom forskningen i första hand på texterna och på den fortsatta utgivningen av *Danmarks gamle Folkeviser* genom bland annat Axel Orlis (1864–1917) arbete. Melodiforskning blev aktuellt först i och med Hjalmar Thurens (1873–1912) och Hakon Grüner-Nielsens (1881–1953) fonografinspelningar av folkmelodier på Färöarna, och under tidsperioden 1902–1952 användes fonografen flitigt i det danska insamlingsarbetet. Akademisk folkmusikforskning bedrevs senare av Erik Abrahamsen som 1926 blev den första professorn i musikvetenskap vid Köpenhamns universitet och av hans efterföljare Nils Schiørring. (Koudal 1993: 104–107.)

I Norge var det framförallt den nationalromantiska rörelsen som under mitten av 1800-talet satte igång den insamlingsverksamhet av norska folkvisor och melodier som kom att bli så viktig för den norska självhävdelser och nationella profileringen (Alver 1980). De två namn som framstår som märkesmän inom denna tidiga verksamhet är M.B. Landstad (1802–1880) som utkom med sin *Norske Folkeviser* år 1853, och Ludvig B. Lindeman (1812–1887) som gav ut *Aeldre og nyere Norske Fjeldmelodier* under åren 1853–1867. Under början av 1900-talet börjar även mera vetenskapligt präglade undersökningar av den norska folkmusiken göra sig gällande i arbeten av Catharinus Elling (1858–1942) och Ole Mörk Sandvik (1875–1976). (Aksdal 1998: 65–67.)

Den isländska folkmusikforskningen låg under slutet av 1800- och början av 1900-talet mycket i händerna på icke isländska forskare. En del av de redan nämnda danska forskarna var av naturliga skäl intresserade av den isländska fornsången eftersom Island under denna tid var en del av Danmark. Även andra nordiska fors-

kare undersökte de isländska traditionerna för att kunna stöda forskningen kring det egna landets vistraditioner. (Dal 1956: 210–217.) Den isländska traditionens ålderdomliga prägel, dess historiska vittnesbörd, metriskas former och vandringsvägar var aspekter som var intressanta ur ett nordiskt perspektiv och även Otto Andersson ägnade exempelvis den isländska rimurtraditionen ett stort intresse. I mycket av sin senare folkdiktsforskning var Andersson inriktad på vistexternas uppbyggnad, med ett särskilt intresse för det som han kallade parallellstrofen, och i den isländska tve-sången hittade han mycket som kunde stöda hans egna hypoteser exempelvis kring den finländska Kalevala-diktningens västliga influenser (se bland annat Andersson 1941; 1949.) Samma slags internordiska intresse gällde även den färöiska traditionen med speciell tonvikt på kvad- och balladdansen (Dal 1956: 116–132).

Folkmusikforskaren

Den första artikeln där Otto Andersson närmar sig folkmusiken ur ett vetenskapligt perspektiv är från 1903. I artikeln, som bygger på hans egna erfarenheter och observationer på fältet, intar Andersson ett för tiden anmärkningsvärt sociokulturellt perspektiv när han placerar in musiken i ett konkret socialt sammanhang, bland annat då han redogör för folkmusiken som en integrerad del av ett dåtida österbottniskt bondbröllop. Detta var något som inte i någon betydande grad hade uppmärksamats i finländsk eller nordisk folkmusikforskning där huvudvikten till övervägande del legat på diffusionistiska och historiska teoribildningar samt på ideologiskt och nationellt laddade tonalitetsfrågor (Pekkilä 1982: 17–19; Ronström 1994: 9–27). Det sociala och socialhistoriska perspektivet kom dock att känneteckna mycket av Anderssons fortsatta forskargärningar, både som musikvetare och som folkdiktsforskare. Anderssons artikel från 1903 innehåller såväl sociokulturella och historiska som stil- och formanalytiska element, det vill säga alla de teman som återkommer under hans fortsatta karriär som folkmusikforskare. Ur ett finländskt vetenskapshistoriskt perspektiv var artikeln nydanande i och med att den förde fram en helhetssyn på folkmusiken där musikteoretiska frågeställningar kombinerades med sociala och funktionsmässiga aspekter.

I sin forskning var Andersson framförallt tidig med att ställa individen, alltså spelmannen vissångaren/-sångerskan, i fokus. I Finsk musikrevy 1905(b) publicerade Andersson en artikel där han detaljrikt behandlar sina sagesmän. Artikeln är

närmast en deskriptiv redogörelse för spelmannen och hans musik och befinner sig i gränslandet mellan subjektiv estetisering och objektiv vetenskaplighet. Några egentliga vetenskapligt grundade slutsatser dras inte i texten men ur ett nutida forskningsperspektiv innehåller den många aspekter som är av intresse ur en musiketnologisk synvinkel. Det intressanta är framförallt att Andersson lyfter fram spelmännen genom att presentera dem med namn och bilder och på så sätt gör han de dittills anonyma spelmännen till synliga individer. Den upptecknade musiken hamnar således i bakgrunden och istället poängterar Andersson sådana aspekter som spelmannens yrkesroll samt utförandepraktiska detaljer rörande inlärningsförfaranden, spelteknik och -stil. Musiketnologerna Dan Lundberg och Gunnar Ternhag (2000: 14–15) tar upp hur dylika aspekter i folkmusikutövningen med fördel kan studeras utgående från ett individperspektiv och påpekar att detta ofta negligerats av tidiga folkmusikinsamlare. Vidare konstaterar de att spelmannen som kreativ tonsättare även förbisetts hos tidiga folkmusikforskare. Andersson tar emellertid upp just denna aspekt i sin artikel från 1905 (b: 387) genom att beskriva och ge exempel på sådan nykomponerad spelmansmusik.

Andersson (1905b: 387–388) behandlar också spelmannens musikaliska anlag och personalia i form av utredningar kring några spelmanssläkter. Uppgifterna grundar han på muntliga utsagor och antagligen i viss mån på arkivaliska källor. Detta är inte klart uttalat i Anderssons text men kan antas med stöd av de relativt utförliga beskrivningarna av spelmännens släktförhållanden.⁷ Artikeln framstår som ett klart steg i den process där spelmannen med hjälp av vetenskapligt präglade utredningar framställs som en skapande individ. I finländskt musikskriftställereri hade ingen vid denna tidpunkt ännu gett någon större vetenskaplig uppmärksamhet åt de "anonyma" spelmännen.

Den tidiga folkmusikforskningen har överlag i huvudsak poängterat folkmusikens kollektiva karaktär och lämnat individen i skymundan. Musiketnologen Bruno Nettl har uppmärksammat det faktum att även om folkmusikforskaren i sina fältarbeten kommit i nära kontakt med enskilda individer så har tyngdpunkten i forskningen till övervägande del legat på gruppen. Nettl gör jämförelser med konstmusikforskningens traditionella fokusering på individen och konstaterar att gruppen och den kulturella och sociala kontexten i sin tur oftast fått en undanskymd roll inom denna forskningstradition. (Nettl 1983: 278.)

Ternhag (1992: 14–23) för en liknande diskussion i sin bok om spelmannen Hjort Anders Olsson och konstaterar att individstudier inom den tidiga nordiska folkmu-

sikforskningen varit relativt tunnsådda. Som en orsak till detta hänvisar han bland annat till folkmusikbegreppets traditionellt starka band till föreställningen om folkmusiken som representerande kollektivets anonyma musikliv, vilket således lett till att individen/spelman inte uppmärksammas som en kreativ individ. Ternhag (1992: 15) nämner emellertid att individperspektivet i rikssvensk folkmusikutgivning ändå varit närvarande ända från och med *August Bondessons visbok* från 1903 och fullt utvecklat i samlingsverket *Svenska låtar* (Andersson, Nils & Andersson, Olof 1922–1940) där varje upptecknad spelman presenteras med en kort levnads- och karriärbeskrivning. Ternhag (1992: 15) påpekar också att perspektivförskjutningen från grupp- till individnivå även i andra länders folkmusikforskning skett relativt sent men han förbiser i detta sammanhang Otto Anderssons tidiga fokusering på spelmannen, såsom exempelvis i hans artikel från 1905(b) där spelmännen till och med framställs visuellt med fotografier. Något senare lyfter Andersson (1922a: 8–10) också fram vissångarna/-sångerskorna på samma sätt när han redogör för den finlandssvenska folkvisan med utgångspunkt i några utvalda traditionsbärares repertoarer och säregna egenskaper.

I Anderssons fokusering på spelmännen kan man hitta likheter med konstmusikforskningens intresse för individen, framförallt representerad av monumentala utgåvor och biografier. Den tydligaste kopplingen till traditionell musikvetenskaplig forskning finner man emellertid i Anderssons positivistiskt präglade undersökningar kring nottranskriptioner som blir framträdande i hans forskning från och med 1908(a). Detta framförallt i form av analyser av melodivarianter – en forskning som korrelerade med den dåtida jämförande musikforskningen.

Jämförande melodiforskning

Som ett av fundamenten till Otto Anderssons mera notfokuserade forskning låg den jämförande musikvetenskapen (*vergleichende Musikwissenschaft*) som i Europa vid sekelskiftet 1900 höll på att etablera sig och institutionaliseras kring fonogramarkiven i Wien och Berlin. Den forskning som bedrevs av bland andra Carl Stumpf, Erich M. von Hornbostel och Otto Abraham var främst inriktad på utomeuropeisk musik och strävade efter att förena de tre disciplinerna psykologi, antropologi och historisk musikvetenskap. Denna i grunden evolutionistiska och av naturvetenskaperna inspirerade systematiskt-empiriska musikforskningens fokusering på melodianalys

– som till stor del baserade sig på transkriberade fonogram – fick småningom en motsvarighet i den Europeiska folkmusikforskningens kvantitativa analys av insamlade folkmelodier. (Se bland annat Pekkilä 1984.)

I Finland gick utvecklingen på folkmusikforskningens område i hög grad hand i hand med den diffusionistiska runoforskningen som under senare delen av 1800-talet inleddes av Julius Krohn och utvecklades av hans son Kaarle Krohn. Med denna så kallade geografiskt-historiska metod (även känd som den "finska metoden") sökte man ursprunget till en traditionsform genom att studera varianter av exempelvis folksagor för att hitta historiskt-genetiska sammanhang. (Wilson 1985: 55–80.) De tidigaste studierna i Finland där den jämförande folkdiktsforskningen tillämpades på ett melodimaterial var av Ernst Lagus. I hans två uppsatser från 1888 och 1894 framkommer Lagus starka dragning mot diffusionismen bland annat genom att han hänvisar till Julius Krohns insatser på folkdiktsforskningens område samt, beträffande melodiforskning, Karl Valentins doktorsavhandling från 1885⁸ (Lagus 1894: 64–65).

Forskningen kring melodivarianter i Finland hade alltså en stadig grund i den geografiskt-historiska metoden. Kaarle Krohns bror Ilmari Krohn var den förste musikforskaren i Finland som under början av 1900-talet mera utförligt undersökte melodiernas form och struktur ur det diffusionistiska perspektiv som karakteriserade "Krohn-skolan". Det tydligaste exemplet på denna forskningsansats är hans doktorsavhandling (1899) där han utifrån insamlade melodier i Suomalaisen Kirjallisuuden Seuras folkkultursarkiv undersöker den andliga folkvisans i Finland natur och ursprung. Resultatet av forskningen innebar för Ilmari Krohns del ett utvecklat klassificeringssystem för folkmelodier som baserade sig på musikaliska strukturer, motiv och kadensförhållanden (Krohn 1903: 643–660). Att Otto Andersson i sina tidiga undersökningar kring melodivarianter hade Krohn som en viktig förebild förefaller som högst sannolikt. Detta framförallt med tanke på att Krohn, tack vare doktorsgraden och en docentur i musikens historia och teori vid Helsingfors Universitet, under denna tid framstår som en auktoritet inom musikforskningen i Finland (Tarasti 2000: 364).

Variantforskning

År 1908(b) publicerade Andersson en undersökning kring en dansmelodi och dess varianter. Melodin ifråga var en polska som i Sverige bland annat benämns Svenska fackeldansen, vilket enligt den dåtida svenska musikhistorieskrivningen antydde att den historiskt sett skulle ha anknytning till Erik XIV:s kröning. Frågan om Svenska fackeldansen hade behandlats 1893 i en essä av den rikssvenska musikskriftställaren Adolf Lindgren och det är på basis av den som Andersson bygger sin artikel kring de finländska varianterna av melodin.

Andersson inleder artikeln med en kort historisk belysning av melodin där han tar fasta på dess ursprung och rikliga förekomst både i Finland och i Sverige. Han inkluderar i notskrift även alla de 25 melodivarianter han själv upptecknat av melodin, samt en variant från Samuel Rinda Nikolas notbok från 1809 (Krohn 1893: 52). Varianterna presenteras från den enklaste, "ursprungligaste" formen till den mest varierade. Han skriver att han under sina uppteckningsresor märkte hur samma grundmelodi förekom utspridd på många vitt skilda orter och i flera spelmäns repertoarer samt hur melodin, dels genom spelmännens varierande tekniska kunskande, dels genom exekutörens "konstnärliga" frihet uppträdde i varierad form. Utgående från detta såg han ett behov av att ordna varianterna ur ett stilanalytiskt perspektiv vilket han motiverar med att en sådan analys av materialet också kan bidra med upplysningar om folkvisornas och spelmanslåtarnas samband, samt ge ytterligare fingervisningar om polskans ursprung som dans inom allmogekulturen. (Andersson 1908b: 1–2.)

I sin artikel ordnar Andersson varianterna enligt en praxis som betonar melodiernas motivtyper och kadensförhållanden. Detta var ett tillvägagångssätt som hade utarbetats av Ilmari Krohn och Osvald Koller, delvis i samband med den tävling – arrangerad 1899 till 1900 av den internationella musikvetenskapliga tidskriften *Sammelbände der internationalen Musikgesellschaft* – som eftersträvade nya metoder att ordna och klassificera folkmusik (Krohn 1903: 643–660). I samband med varje melodivariant kommenterar Andersson varieringen bland annat genom att analysera melodins harmoniska variering i form av växeltoner, figurationer, förhållningar och tonartsval.

I sammanfattningen av melodianalysen presenterar Andersson sina tolkningar kring de frågeställningar, beträffande låtens samband med folkvisan samt polskans ursprung, som han presenterat i inledningen. Utgående från det resonemang som

han fört i samband med analysen konkluderar han artikeln med att framhålla att melodin enligt honom ursprungligen härstammar från en dansvisa och att den inte har någon släktskap med polonäsen eller med några hovkretsar, vilket epitetet "fackeldans" skulle antyda.⁹ I fråga om melodins koppling till det kungliga hovet omfattar han därmed även Lindgrens (1893: 17) konklusioner "att intet historiskt bevis föreligger att ifrågavarande melodi blivit utförd vid Erik XIV:s hov, och att sådant fastmer är osannolikt, enär ingen känd analogi [*sic*] till en sådan beskaffad melodityp föreligger före 1700-talet".

Därmed tar Andersson också ställning till den diskussion om polskans härkomst och ålder som hade florerat i svenskt musikskriftställerier ända sedan Adolf Lindgren år 1893 publicerade sin något polemiska skrift "Om polskemelodiernas härkomst". I den vänder sig Lindgren i vissa hänseenden mot sådana uppfattningar om den svenska allmogemusikens unika särart som hade etablerats i svensk musikhistorie-skrivning av bland annat Abraham Mankell (1864: 221–222). Lindgrens artikel är alltså såtillvida intressant att han med sitt betonde av de utländska dansernas – särskilt den polska polonäsens och den norska springdansens – inflytanden på den svenska polskan bidrar till att delvis luckra upp den nationalistiska mytbildningen kring folkmusiken (Dahlstedt 1986: 57–58).¹⁰

Senare inlägg i diskussionen kring den svenska polskan gjordes bland annat av litteraturforskaren Richard Steffen (1898: 70–89) och framförallt av Tobias Norlind. I sin sammanfattning kring polskans historia omnämner Norlind även Otto Anderssons syn på polskans nära samband till folkvisan och ringdansen; en tanke som även omfattades av Norlind (1911: 341–400). Sina egna resonemang kring frågan stöder Andersson (1908b) framförallt på personliga erfarenheter från sin insamling, men artikelns hänvisningar till bland annat Lindgren (1893) pekar på att han var välorienterad i problematiken. Den svenska debatten om polskans ursprung var emellertid främst inriktad på rytmiska olikheter i indelandet av polsketyper (åttondels-, sextondels- och triolpolskor) medan Andersson utvecklar sina antaganden om polskornas ursprung och ålder främst ur melodisk synpunkt. Utifrån detta hävdar Andersson (1908b: 18) att de flesta av de finlandssvenska polskorna inte härstammar från polonäsen utan uppstått ur visor, ringlekar och andra modernare danser såsom vals och hamburgska.

I samband med Anderssons tidiga stilanalytiska undersökningar kan även nämnas hans artikel om polskemelodiernas byggnad (1909a). Artikeln bygger på 100 polskemelodier som hade upptecknats av Andersson och av dessa ingår elva styck-

en som illustrerande exempel. I artikeln tar han främst fasta på melodiernas sats- och frasbyggnad vilket äger sitt intresse av det faktum att förfaringssättet att indela melodierna i grupper enligt frasbyggnad senare blev den metod med vilken Andersson också i fortsättningen gav ut dansmelodier, det vill säga genom att gruppera varianterna enligt stilanalytiska principer och inte enligt spelmansrepertoarer eller proveniens (Andersson 1963a), som exempelvis i verket *Svenska låtar* (Andersson, Nils & Andersson, Olof 1922–1940).

År 1912 utkom Anderssons artikel om *Djävulspolskan*. Artikeln, som i stora drag liknar den ovan refererade artikeln om Svenska fackeldansen, bygger på 33 varianter av denna polskemelodi. I artikeln betraktar Andersson igen melodins variering ifråga om frasbyggnad samt melodisk och harmonisk utformning. Hans resonemang rör sig i detta fall främst kring spelmans individuella och innovativa bidrag till varieringen samt den bakomliggande programmatiska anknytningen, illustrerad med beledsagande texter och anekdoter kring den sägen om spelmanen och djävulen som gett polskan dess namn. Förutom uppteckningar i Svenska litteratursällskapets arkiv använder sig Andersson också av jämförelsematerial i form av melodivarianter från gamla handskrivna notböcker. Framställningen innehåller också nio melodivarianter från Suomalaisen Kirjallisuuden Seuras samlingar, upptecknade i finskspråkiga trakter, för att belysa melodins möjliga spridningsvägar i Finland. (Andersson 1912.)

På basis av sin analys konstaterar han ändå att en sträng systematisering av variantmaterialet inte är möjlig om man beaktar melodins faktiska utveckling. Han understryker därmed sin åsikt om melodivarianterna som det tydligaste exemplet på individens roll i folkmusiken, alltså spelmans möjlighet att enligt förmåga och inspiration självständigt variera en gehörsmässigt inlärd melodi. Utgående från de äldre handskrifterna gör han dock den slutbedömningen att de mest typiska och ursprungliga formerna av melodin påträffats i sydvästra Finland varifrån de spritt sig dels norrut, dels österut; med andra ord ett klart ställningstagande beträffande melodin som en västerifrån kommande kulturföreteelse som spritt sig österut och därmed också över språkgränsen till finskspråkiga trakter. (Andersson 1912: 23.)

Ett exempel på Anderssons tidiga visforskning är den år 1909(b) publicerade variantsammanställningen av Visan om återseendet vid bären. I sammanställningen följde Andersson i stort sett samma utgivningsprinciper som i *Danmarks gamle folkeviser*¹¹ med den olikheten att Andersson även publicerade visvarianternas melodier – i den danska utgåvan publicerades endast texterna. Artikeln kan framförallt ses

som Anderssons första steg mot den typ av folkdiktsforskning som han senare kom att ägna sig åt parallellt med sina musikvetenskapliga undersökningar. I artikeln ger Andersson första gången uttryck för sin hållning till visan som ett slags allkonstverk där musik och text utgör en oskiljbar helhet och därför även bör framställas och betraktas som sådan. Senare skrev Andersson (1922b: 241) bland annat: "Med avseende på förhållandet text och melodi kunna folkvisorna utgivas på många olika sätt. Vid uppställningen bör dock framförallt ihågkommas, att ord och melodi höra i folkvisan tillsammans. -- I sitt 'levande' tillstånd är folkvisan alltid en dikt med melodi." En naturlig definition för musikforskaren Andersson och en definition som även omfattades av andra samtida musikforskare, såsom den engelska folkmusikforskaren Cecil Sharp (1907: ix).

Utlandskongresser

År 1908 deltog Otto Andersson med två föredrag vid två internationella forskarkongresser i Berlin. Det första behandlade den svenska folkvisan i Finland och hölls inför Internationale Musikgesellschaft. Det andra beskrev den finlandssvenska landsbygdens dansmusik och hölls inför Verein für Volkskunde. (Andersson 1908b: 145.) Våren 1909 deltog han i en kongress i Wien där han också höll två föredrag (Andersson 1910). Det första föredraget behandlade "tallharpan" och beledsagades enligt föredragstiteln av demonstration av instrumenten. Detta var med andra ord första gången han i ett vetenskapligt forum presenterade det instrument som senare blev föremål för hans doktorsavhandling, *Stråkharpnan* (1923).

I det andra föredraget, "Altertümliche Tonarten in der Volksmusik mit besonderer Berücksichtigung der finnischen", ger Andersson en utförlig framställning av sin syn på folkmusikens tonalitet och dess släktskap med de kyrkomusikaliska tonarterna. Hans ståndpunkt i frågan gör gällande att kyrkomusiken inte utövat så stort inflytande på folkmusiken som många enligt honom vill påskina, utan att folkmusiken och kyrkomusiken har gemensamma grunddrag i form av naturliga uttrycksformer som också kan vara äldre inom folkmusiken. Många av den tidens musikvetenskapliga auktoriteter fanns även på plats, däribland Erich von Hornbostel som var ordförande vid ifrågavarande session samt Ilmari Krohn. De två forskarna gav även kommentarer till Anderssons föredrag. Krohn omnämner bland annat den gregorianska sångens orientaliska drag och Hornbostel påpekar kyrkans konservatism

genom att ge exempel från den isländska kyrkans användande av kvintorganum. Hornbostel poängterar också kyrkans inflytande på folkmusikens tonalitet som ett problematiskt men intressant fenomen som är värt att undersöka vidare. (Andersson 1910: 8–15.)¹²

Den finländska folkmusiken presenterades även för en engelsk publik när Andersson år 1911 deltog vid The Fourth Congress of the International Musical Society i London med ett föredrag om den finlandssvenska folkmusiken. Vid samma konferens höll Andersson även en musikhistorisk föreläsning där han presenterade orkestermusikens introduktion i Finland. (Andersson 1911: 90–93, 107–114.) Föredragen publicerades i *Sammelbände der Internationalen Musikgesellschaft*.

Sammanfattning

Vad är det då som gör att Otto Andersson kan ses som en musiketnologisk pionjär i Finland? Som musicerande forskare och folkmusikinsamlare, med praktisk erfarenhet av den rurala musikkultur han studerade, var Andersson unik i en finländsk kontext. Han kunde kommunicera med sina sagesmän på deras eget musikaliska modersmål och nådde därför stora framgångar på fältet. I sin forskning bildade han också en bredare helhetssyn på folkmusiken när han förutom melodianalyser även studerade musikens kulturella betydelse. Hans uppmärksammande av folkmusikens exekutörer på individnivå var tämligen nydanande, också i en nordisk kontext. Sin forskning byggde han uteslutande på sina egna erfarenheter från fältarbetet och på det av honom själv insamlade materialet. Dessa omständigheter gör att man kan finna likheter mellan Anderssons verksamhet och dagens musiketnologiska paradig där fältarbetet ofta kombineras med ett aktivt deltagande i musicerandet och en strävan efter ett visst emiskt perspektiv med syfte att ge en rättvisare och mer mångfasetterad bild av den musikkultur som studeras. Otto Andersson var även tidig att använda sig av inspelningstekniken i sitt insamlingsarbete; en metod som ända från början varit fundamental för den musiketnologiska dokumenteringen och forskningen. Andersson presenterade även sina forskningsresultat för en internationell forskarpublik genom kongressdeltagande och publikationer i vetenskapliga forum.

Det finns några drag som förenar de mest aktiva finländska folkmusikforskarna under 1900-talets början – Ilmari Krohn, Armas Launis, Otto Andersson och Armas

Otto Väisänen. Alla kombinerade sin forskning med ett aktivt insamlande och alla stod också med ena foten i den konstmusikaliska sfären, antingen som utövande musiker/tonsättare eller som musikvetenskapsman (Pekkilä 1982: 7–22). Av dessa var det dock bara Otto Andersson som på allvar uppmärksammade den instrumentala spelmansmusiken i Finland. Denna musikkultur, framförallt på den finländska västkusten, började röna ett större forskningsintresse så sent som på 1940-talet när Erkki Ala-Könni började sin stora insamlar- och forskargärning som manifesteras i hans doktorsavhandling från 1956. I sin forskning koncentrerade sig Ala-Könni i huvudsak på den instrumentala spelmansmusiken, kombinerade forskning och insamling samt beskrev musiken som ett socialt och kulturellt fenomen jämsides med form- och stilanalyser (se bland annat Laitinen 1981: 26–33). Ala-Könni benämnde också sin avhandling "Eine ethno-musikologische Untersuchung" så det är med goda skäl han ofta framställs som den musiketnologiska pionjären i Finland. Denna artikel har velat påvisa att detta är ett epitet som lika väl kunde appliceras på Otto Andersson med beaktande av den insamling och forskning som han bedrev ungefär ett halvt sekel tidigare.

Noter

- 1 Efter en ettårig folkhögskolevistelse på Åland flyttade Andersson 1896 till Åbo där han utbildade sig till kantor-organist. År 1901 flyttade han till Helsingfors för att studera musik men avbröt sina studier 1905 på grund av sina många engagemang inom stadens och finlandssvenskt musikliv (Dahlström 1971: 14–18).
- 2 Erkki Pekkilä (1982: 18) nämner hur den finländska insamlingen på 1800-talet uteslutande var inriktad på melodier och texter och hur musikens funktionsmässiga aspekter negligerades.
- 3 I flera sammanhang poängterade Andersson sin konkreta förankring i den spelmanstradition som var livaktig på Åland när han växte upp. Han hade bland annat fungerat som bröllopsspelman på Vårdö och hade alltså praktisk erfarenhet av den gehörsbundna tradition som han senare kom att dokumentera och forska om (SLS, Andersson 1969:107; 1963a: LXXIX).
- 4 Fonogramarkivet är idag deponerat vid Sibeliusmuseums arkiv i Åbo och ljudmaterialet har överfört till digital form vilket gjort samlingen mera lättillgänglig och hanterbar för forskningsändamål (www.sibeliusmuseum.abo.fi/swe/arkiv/fonografrullarsv.php). På grund av upphovsrättsliga restriktioner är uppgifterna i databasen på Internet begränsade.
- 5 Launis doktorsavhandling *Über Art, Entstehung und Verbreitung der estnisch-finnischen Runomelodien* (1910), Väisänens doktorsavhandling *Untersuchungen über die Ob-ugrischen Melodien. Eine vergleichende Studie nebst methodischer Einleitung* (1939).
- 6 Ternhag (1993: 83–102) har gett en översikt av fonografens utnyttjande inom svensk och nordisk folkmusikinsamling och forskning. Se även Mathias Boströms (2002: 117–120) artikel om Nils Anderssons närmaste medarbetare Olof Andersson som fonografanvändare.
- 7 Anderssons fokusering på spelmannen konkretiserades ännu tydligare i form av den inom föreningen Brage på 1920-talet igångsatta spelmansundersökningen (Heikel 1925). Artikeln

- från 1905(b) kan ses som en inledning till denna inriktning och ligger också som grund för hans senare tillkomna sammanfattning av sina undersökningar om folkmusikens instrumentaler i *Finlands svenska folkdiktning VI A 1* (Andersson 1963a: LXXXIX-XCIX).
- 8 Valentins avhandling, som framlades vid universitetet i Leipzig, bygger på utgivna svenska folkmelodier och hade som syfte att studera och beskriva de svenska folkmelodiernas särart (Valentin 1885: V). Arbetet var starkt präglad av de empiriska och naturvetenskapliga strömningar som under 1800-talets andra hälft började göra sig gällande inom musikvetenskapen i Tyskland och som något senare konstituerades i den jämförande musikforskningen (Dahlstedt 1986: 47).
  - 9 Ytterligare belägg för detta antagande ger han genom att konstatera att melodier av denna typ på vissa orter i Svenskfinland inte ens benämns polskor utan trindanser eller runddanser, vilket enligt honom ytterligare visar på melodiernas samband med ringlekar (Andersson 1908b: 18).
  - 10 Några år tidigare hade dock Karl Valentin (1885) framlagt sin på strikt empiristiskt-metodologisk grund vilande avhandling som genom sin receptionsteoretiska och diffusionistiska orientering också saknar de nationalistiska undertoner som kom att prägla det mesta av det tidiga 1900-talets folkmusikforskning (Dahlstedt 1986: 47–48; Olsson 2003: 70).
  - 11 Utgivningen av *Danmarks gamle folkeviser* pågick 1853–1976 under mångt redaktörskap. Den första utgåvan kan ses som startskottet för den vetenskapliga balladforskningen i Norden; en forskning som resulterat i flertalet vetenskapliga balladeditioner, även med starka inslag av en litterär-filologisk syn på visorna.
  - 12 Vid samma tid var Andersson även involverad i polemik kring kyrkotonarternas roll i den finländska folkmusiken. Polemiken rörde sig i hög grad på en nationalistisk nivå där bland annat fennomanen Heikki Klemetti (1907) och Lauri Ikonen (1914) ansåg att kyrkotonarternas rikliga förekomst inom finsk folkmusik var det som gav musiken en finländsk särprägel. Andersson, som i detta fall ideologiskt representerade svenskhetsrörelsen i Finland, poängterade kyrkotonarternas allmänna förekomst i skandinavisk och västeuropeisk folkmusik (Andersson 1907; 1915).

Källor

Arkivmaterial

Sibeliusmuseums arkiv, Åbo (SMA)

Andersson IF 170, Anderssons efterlämnade folkmusiksamling. Pärm 1–9.

Manusbok I–XII, Otto Anderssons fältanteckningsböcker från insamlingsresor 1902–1924. Andersson IF 170.

Svenska litteratursällskapet i Finland, Folkkultursarkivet, Helsingfors (SLS)

SLS, Andersson 1969: 107, Bandinspelning av intervju med Otto Andersson. Inspe­lningen gjord 23.10.1969 av Bo Lönnqvist och Ann-Mari Häggman.

Traditionsuppteckningar och renskrifter: SLS 83; SLS 88; SLS 95; SLS 97; SLS 105a; SLS 119.

Internet och databaser

<http://www.sibeliusmuseum.abo.fi/swe/arkiv/fonografrullarsv.php> [1.9.2008]. Förteckning över Föreningen Brages fonogramarkiv, Helsingfors, deponerat vid Sibeliusmuseums arkiv, Åbo.

Litteratur

- Abraham, Otto & Hornbostel, Erich Mauritz von (1909) "Vorschläge für die Transkription exotischer Melodien". *Sammelbände der Internationalen Musikgesellschaft XI/1909–1910*, sid. 1–25.
- Aksdal, Bjørn (1998) "Det norske folkmusikkmaterialet". *Ur arkivens gömmor. Folk och musik 1997–1998*. Publikationer utgivna av Finlands svenska folkmusikinstitut 24. Vasa: Finlands svenska folkmusikinstitut. Sid. 63–81.
- Ala-Könni, Erkki (1956) *Die Polska-Tänze in Finland – eine ethno-musikologische Untersuchung*. Helsinki: Kansatieteellinen arkisto 12.
- Alver, Brynjulf (1980) "Nasjonalisme og identitet". *Folklore och nationsbyggande i Norden*. Red. Lauri Honko. NIF Publications No. 9. Åbo: Nordiska institutet för folkdiktning. Sid. 5–32.
- Andersson, Nils & Andersson, Olof (1922–1940) *Svenska låtar*. Stockholm: P.A. Norstedt & Söners Förlag.
- Andersson, Otto (1903) "Om den österbottniska folkdansen. Föredrag hållet vid Svenska litteratursällskapets möte den 22 okt. 1903". *Kalender utgiven av Svenska folkskolans vänner 1903*, sid. 123–141.
- Andersson, Otto (1905a) "Värden om folkmusiken. Några jämförande synpunkter". *Finsk musikrevy 1905*, sid. 280–285.
- Andersson, Otto (1905b) "Byspelmän". *Finsk musikrevy 1905*, sid. 384–389.
- Andersson, Otto (1907) "Musik och finskhet". *Finsk musikrevy 1907*, sid. 33–36.
- Andersson, Otto (1908a) "'Svenska fackeldansen' i Finland". Övertryck ur *Brages årsskrift III*. Sid. 1–19.
- Andersson, Otto (1908b) "'Über schwedische Volkslieder und Volkstänze in Finland. Zwei Vorträge von Otto Andersson". *Brages årsskrift 3/1908*, sid. 145–176.
- Andersson, Otto (1909a) "Bidrag till kännedom om polskemelodiernas byggnad". *Brages årsskrift 4/1909*, sid. 170–176.
- Andersson, Otto (1909b) "Visan om återseendet vid båren. Svenska varianter från Finland". *Brages årsskrift 4/1909*, sid. 177–197.
- Andersson, Otto (1909c) "Fonografen i musik- och språkvetenskapens tjänst. Föredrag, hållet vid Svenska litteratursällskapets möte den 18 febr. 1909". *Brages årsskrift 3/1908*, sid. 91–100.
- Andersson, Otto (1910) "Altnordische 'Streichinstrumente' (Mit Demonstration von Instrumenten); Altertümliche Tonarten in der Volksmusik mit besonderer Berücksichtigung der finnischen. III. Kongress der Internationalen Musikgesellschaft. Wien 25–29 Mai 190". Särtryck. Helsingfors.
- Andersson, Otto (1911) "The Introduction of Orchestral Music into Finland; On violinists and dance-tunes among the Swedish country-population in Finland towards the middle of the nineteenth century". *Report of the Fourth Congress of the International Music Society*: London. Omtryckt i *Sammelbände der Internationalen Musikgesellschaft 13/1911–1912*. Leipzig: Druck und Vorlag von Breitkopf und Härtel.
- Andersson, Otto (1912) "'Djävulspolskan'. Finländska varianter". *Brages årsskrift 7/1912*, sid. 133–159.
- Andersson, Otto (1915) "Tonaliteten och det nationella i den finska folkmusiken". *Tidning för musik 1915*, sid. 29–33.
- Andersson, Otto (1922a) "Folkvisa och folkmusik i Svenskfinland". Övertryck ur *Svenska Finland*. Del II h, sid. 8–9.
- Andersson, Otto (1922b) "Plan för utgivandet av Svenska litteratursällskapets samlingar av folkvisor, barnvisor, sånglekar och dansmelodier". *Folkloristiska och etnografiska studier 3*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 165. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. Sid. 229–246.
- Andersson, Otto (1923) *Stråklarpan. En studie i Nordisk instrumenthistoria*. Helsingfors: Holger Schildts tryckeri.
- Andersson, Otto (1934) *Finlands svenska folkdiktning. V Folkvisor. 1. Den äldre folkvisan*. Utg. av Otto

- Andersson. Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet CCXLVI. Helsingfors: Svenska litteratursällskapets i Finland förlag.
- Andersson, Otto (1941) "Upprepning och parallellism". *Budkavlen* 20/1941, sid. 113–150.
- Andersson, Otto (1949) "Framsades (reciterades) eller sjöngos de isländska rimorna?" *Hyllnings-skrift tillägnad Rolf Pipping på hans sextioårsdag den 1 juni 1949*. Acta Academiae Aboensis Humaniora 18. Åbo: Åbo Akademi. Sid. 13–20.
- Andersson, Otto (1963a) *Finlands svenska folkdiktning. VI Folkdans A 1. Äldre dansmelodier*. Utg. av Otto Andersson. SLS 400. Helsingfors: Svenska litteratursällskapets i Finland förlag.
- Andersson, Otto (1963b) "Tre finlandssvenska vissångerskor". *Budkavlen* 42/1963, sid.29–57.
- Andersson, Otto (1967) *Finländsk folklöre*. Åbo: Åttas förlag.
- Anon. (1888) "Svenska litteratursällskapets cirkulär angående insamling af folkdiktning, folkmusik m.m.". *Förhandlingar och uppsatser 3. 1887–1888*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland IX. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. Sid. 101–106.
- Asplund, Anneli (1976) "Fonografista nauhuriin". *Paimensoittimista kisällilauluun*. Toim. Heikki Laitinen & Simo Westerholm. Tutkielmia kansanmusiikista 1. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti. Sid. 7–28.
- Bendix, Regina (1997) *In Search of Authenticity. The Formation of Folklore Studies*. Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press.
- Bohlin, Folke (2004; red.) *Om Tobias Norlind en pionjär inom musikforskningen*. Lund: Tobias Norlind samfundet för musikforskning.
- Boström, Mathias (2002) "Olof Andersson som fonografanvändare". *Noterat 10*. Stockholm: Statens musiksamlingar/Svenskt Visarkiv. Sid. 117–120.
- Christensen, Dieter (1991) "Erich M. von Hornbostel, Carl Stumpf, and the Institutionalization of Comparative Musicology". *Comparative Musicology and Anthropology of Music*. Ed. by Bruno Nettl & Philip V. Bohlman. Chicago: The University of Chicago Press. Sid. 201–209.
- Dahlstedt, Sten (1986) *Fakta och förnuft. Svensk akademisk musikforskning 1909–1941*. Diss. Studies from Gothenburg University. Department of Musicology, No 12. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Dahlström, Fabian (1971) "Otto Andersson". *Fin kultur och folklig. Finländska gestalter IX*. Red. W.E. Nordström. Ekenäs: Ekenäs tryckeri aktiebolags förlag. Ss 7–40.
- Dal, Erik (1956) *Nordisk folkoisforskning siden 1800*. København: J.H.Schultz Forlag.
- Grainger, Percy (1908) "Collecting with the Phonograph". *Journal of the Folk Song Society* III/iii, sid. 147–169.
- Haefner, Johann Christian Friedrich (1818) "Anmärkingar öfver gamla nordiska sången I". *Svea. Tidskrift för vetenskap och konst*. Första häftet. Uppsala. Ss 78–92.
- Heikel, Yngvar (1925) "Allmogespelmän i Svenskfinland. Insamling av biografiska uppgifter om spelmännen". *Budkavlen* 4/1925, sid. 102–104.
- Häggman, Ann-Mari (1992) *Maria Magdalena – En studie i finlandssvensk vistradition med utgångspunkt i visan om Maria Magdalena*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 576. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Häggman, Ann-Mari (1998) "Folkmusiksamlingar från Finlands svenskbygder". *Ur arkivens gömmor. Folk och musik 1997–1998*. Publikationer utgivna av Finlands svenska folkmusikinstitut 24. Vasa: Finlands svenska folkmusikinstitut. Sid. 9–27.
- Ikonen, Lauri (1914) "Suomalaisen kansanmusiikin ääri viivoja". *Uusi säveletär* 10–12/1914, sid. 146–147.
- Klemetti, Heikki (1907) "Mitä on 'Suomalaisuus' musiikissa?" *Säveletär* 1/1907, sid. 1–4.
- Koudal, Jens Henrik (1993) "Ethnomusicology and Folk Music Research in Denmark". *Yearbook for Traditional Music* 25/1993, sid. 100–125.
- Krohn, Ilmari (1893; utg.) *Suomen kansan sävelmää. Kolmas jakso, Kansantansseja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Krohn, Ilmari (1899) *Über die Art und Entstehung der geistlichen Volksmelodien in Finnland*. Helsinki.
- Krohn, Ilmari (1903) "Welche ist die beste Methode, um Volks- und volksmäßige Lieder nach

- ihrer melodischen (nicht textlichen) Beschaffenheit lexikalisch zu ordnen?" *Sammelbände der Internationalen Musikgesellschaft IV*. Leipzig: Druck und verlag von Breitkopf und Härtel. Sid. 643–660.
- Lagus, Ernst (1888) "Den svenska folkvisan i Nyland". *Finsk Tidskrift* 1888, sid. 81–98.
- Lagus, Ernst (1894) "Jermaniska toner i den finska fälkvisan". *Finländska bidrag till svensk språk- och folklifsforskning*. Helsingfors: Svenska landsmålsföreningen i Helsingfors. Sid. 64–88.
- Laitinen, Heikki (1981) "Erkki Ala-Könni: tallentaja, tutkija". *Kansanmusiikki* 1/1981, sid. 26–33.
- Launis, Armas (1910) *Über Art, Entstehung und Verbreitung der estnisch-finnischen Runomelodien*. Helsinki.
- Lindgren, Adolf (1893) "Om polskemelodiernas härkomst". *Bidrag till kännedom om de Svenska landsmälen och svenskt folklied VII 5*. Stockholm.
- Lundberg, Dan & Ternhag, Gunnar (2000) "Musician in focus – an introduction". *The Musician in Focus. Individual perspectives in Nordic ethnomusicology*. Eds. Dan Lundberg and Gunnar Ternhag. Stockholm: The Royal Swedish Academy of Music. Sid. 9–24.
- Lunberg, Dan & Ternhag, Gunnar (2002) *Musiketnologi – en introduktion*. Skrifter utgivna av Svenskt visarkiv 16. Hedemora/Möklinta: Gidlunds förlag.
- Mankell, Abraham (1864) *Musikens historia. Andra delen*. Örebro: N. M. Lindh.
- Nettl, Bruno (1983) *The Study of Ethnomusicology*. Urbana, Chicago and London: University of Illinois Press.
- Norlind, Tobias (1901) *Svensk musikhistoria*. Helsingborg: Helsingborgs typografiska anstalt.
- Norlind, Tobias (1911) *Studier i svensk folklore*. Lunds universitets årsskrift. N. F. Afd. 1. Bd 7. Nr 5. Lund: Håkan Ohlssons boktryckeri.
- Norlind, Tobias (1930) *Svensk folkmusik och folkdans*. Stockholm: Bokförlaget Natur och kultur.
- Nyqvist, Niklas (2007) *Från bondson till folkmusikikon – Otto Andersson och formandet av "finlands-svensk folkmusik"*. Åbo: Åbo Akademi förlag.
- Olsson, Dan (2003) "Ett förbisett pionjärbete. Om Karl Valentins doktorsavhandling 'Studien über die schwedischen Volksmelodien'". *Svensk tidskrift för musikforskning* 85/2003, sid. 58–76.
- Pekkilä, Erkki (1982) "Suomalainen etnomusikologia: Katsaus historiaan, tutkimusmenetelmiin ja -näkökulmiin". *Musiikkikulttuurin murros teollistumisajan Suomessa*. Toim. Vesa Kurkela & Riitta Valkeila. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisusarja A. tutkielmia ja raportteja, no 1. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitos. Sid. 7–22.
- Pekkilä, Erkki (1984) "Historiallinen katsaus analyysimetodiikan kehitykseen etnomusikologiassa". *Musiikki* 3–4/1984, sid. 129–187.
- Porter, James (1991) "Muddying the Crystal Spring. From Idealism and Realism to Marxism in the study of English and American Folk Song". *Comparative Musicology and Anthropology of Music*. Ed. Bruno Nettl & Philip V. Bohlman. Chicago: The University of Chicago Press. Sid. 113–130.
- Ramsten, Märta (1994) "Tankens djärva flykt ifrån skrivbordet". *Texter om svensk folkmusik – från Haeffner till Ling*. Red. Owe Ronström & Gunnar Ternhag. Stockholm: Kungl. Musikaliska akademien. Sid. 91–95.
- Ronström, Owe (1994) "Inledning". *Texter om svensk folkmusik från Haeffner till Ling*. Red. Owe Ronström & Gunnar Ternhag. Stockholm: Kungliga Musikaliska akademien. Sid. 9–27.
- Ronström, Owe & Ternhag, Gunnar (1994; red.) *Texter om svensk folkmusik från Haeffner till Ling*. Stockholm: Kungliga Musikaliska akademien.
- Rosas, John (1983) "Otto Anderssons väg från Vårdö till Åbo Akademi". *Historiska och litteraturhistoriska studier* 58. Red. Torsten Steinby. SLS 508. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. Sid. 99–136.
- Sharp, Cecil J. (1907) *English Folk Song: Some Conclusions*. London: Simpkin & Co., Ltd.; Novello & Co., Ltd.; Taunton: Barnicott & Pearce, Athenæum Press.
- Steffen, Richard (1895) *Enstrofig nordisk folklyrik i jämförande framställning*. Bidrag till kännedom om de svenska landsmälen och svenskt folklied XVI 1. Stockholm: P.A. Nordstedt & Söner.
- Tarasti, Eero (2000) "Musiikkitiede". *Suomen tieteen historia. 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*. Huvudred. Päiviö Tommila. Porvoo: WSOY. Sid. 362–380.

- Tegengren, Gustav (1909) "Berättelse över föreningen Brages verksamhet 1908–1909". *Brages årskrift* 1909, sid. 1–23.
- Ternhag, Gunnar (1992) *Hjort Anders Olsson*. Hedemora: Gidlunds Bokförlag.
- Ternhag, Gunnar (1993) "Ett fonogramarkiv för folkmusik – en idé som aldrig förverkligades". *Svensk tidskrift för musikkforskning* 75/1993:1, sid. 83–102.
- Ternhag, Gunnar (1994) "Det stora insamlingsprojektet". *Texter om svensk folkmusik från Haeffner till Ling*. Red. Owe Ronström & Gunnar Ternhag. Stockholm: Kungl. Musikaliska akademien. Sid. 69–77.
- Valentin, Karl (1885) *Studien über die Schwedischen Volksmelodien*. Leipzig: Druck und verlag von Bretikopf und Härtel.
- Wilson, William A. (1985) *Kalevala ja kansallisuusaate*. Helsinki: Työväen Sivistysliitto.
- Wolf-Knuts, Ulrika (2000) "Receptionen av A.P. Svenssons visor". *Upptecknat och inspelat. Nio folklorister på upptäcksfärd i arkivens gömmor. Folk och musik 2000*. Publikationer utgivna av Finlands svenska folkmusikinstitut 29. Vasa: Finlands svenska folkmusikinstitut. Sid. 9–27.
- Väisänen, Armas Otto (1939) *Untersuchungen über die Ob-ugrischen Melodien. Eine vergleichende Studie nebst methodischer Einleitung*. Suomalais-ugrilaisen Seuran toimituksia 80. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura.